Вона була одягнена в теплу шубку палево-димчастого кольору, по якій виразно проступали чорні плями. Короткий, на довгих ногах тулуб був би граціозний, коли б не хвіст обрубком і квадратна голова. Вони псували всю картину. Довгі чорні китиці на вухах у поєднанні з чітко вималюваними бачками надавали її морді лютого виразу, який посилювався, коли вона пильно дивилася жовтими скляними очима на яку-небудь річ. Поширену думку про любов котів до тепла вона не підтверджувала: легко переносила навіть сорокаградусні морози.

Рись веде нічний самотній спосіб життя, тому нечасто трапляється на очі людям. Цьому сприяють ще й її добрий слух та гострий зір.

Народилася рись навесні у старому лісі. Крім матері, у її вихованні брав участь і батько, який приносив у лігво рябчиків та поросят. Улітку кінчилося дитинство. Взимку вона ще ходила за матір'ю, яка, вбивши косулю або теля ізюбра, голосним муркотінням кликала до себе дітей. Але під кінець зими мати полишила дітей і усамітнилась із батьком в глухому лісовому вибалку. Почалося самостійне життя. Молоду рись потягло в мандри. Вона легко перепливала велику річку, довго йшла низиною по заболочених лісах і, уподобавши північні схили невисоких сопок, оселилася в густому смеріччі.

Полюючи в сутінках і вночі, вона ловила полівок і птахів, які гніздилися на землі. Але над усе рись полюбляла зайців: шкода тільки, що їх було небагато, а часом вони зовсім зникали. У дощові роки зайці й миші переводилися, і тоді рись змушена була нападати на кабарожок і косуль чи навіть на молодих самиць ізюбра. Полювала вона й на поросят, але звичайно за них заступалися старі свині та сікачі, ікол яких рись боялася.

Одного разу, йдучи гребенем сопки, рись вийшла на кабанячу стежку, якою щойно пройшов табун. Гострий запах жаданої здобичі дражнив нюх голодного хижака, і рись зачаїлася на поваленому дереві,

чекаючи, чи не пробіжить стежкою порося, яке відстало від табуна, з таким легше буде впоратися. Довго лежала рись у своїй засідці, перш ніж почула слабкий шурхіт на стежці. Звичайна витримка зрадила її, і вона вирішила піти назустріч поросяті, що саме бігло до її лап. Піднявшись крутим косогором на пагорб, вона заціпеніла від несподіванки: кабанячою стежкою замість очікуваного поросяти обережно простував мисливець, переслідуючи диких свиней. Нескліпні совині очі рисі зустрілися на мить з очима мисливця, і перш ніж він устиг підняти до плеча рушницю, рись стрибнула вбік і, не зачепивши жодної гілочки, розчинилася у лісовій хащі, як мана. Це була перша її зустріч з людиною.

Настав березень. Не вилазили з-під глибоких заметів полівки, не було й зайців. Тепер рись підстерігала на звіриних стежках боязких кабарожок. Лежати на снігу було холодно. До того ж на білому тлі вона здавалася геть чорного і була легко помітною. Тому рись запаювалася на колоді або похиленому буревієм дереві, на якому не затримувався сніг, і терпляче чекала на свою здобич.

Якось замість кабарожки до неї наблизився молодий ізюбр. Він здався їй не вельми великим, рись стрибнула на спину оленю і вгородила гострі зуби та кігті в його карк. Кров бризнула з-під її ікол, але олень не впав. Розвернувшись, він нажахано кинувся вбік, несучи на своїй спині страшного вершника. У хащі, проносячись під деревами, він скинув рись і помчав геть. А рись, скуштувавши теплої крові, відчула несамовите збудження. Незважаючи на невдачу, вона пішла по сліду оленя. Глибокий сніг, провалюючись під вагою ізюбрячих копит, лише злегка прогинався під широкими лапами хижака. Перед світанком рись догнала ізюбра. Почувши свого ворога, олень знову кинувся тікати, але з кожним стрибком він усе ближче й ближче підпускав до себе переслідувача...

...Зійшло сонце. Кружляючи над лісом, чорні ворони сповістили його мешканців про знайдену ними здобич: під кедром лежав роздертий риссю ізюбр. Виївши півбока у своєї жертви, рись пішла у лігвище,

залишивши більшу частину недоїденої здобичі воронам і колонкам. У природі нічого не гине марно.

...Неквапом піднімалися на сопку один за одним два мисливці. Їхні широкі, підбиті камусом[1] лижі майже не провалювались у пухкий сніг. На повідках понуро брели пси, не схожі ні на лайок, ні на гончаків. Їм так хотілося побігати в лісі! Коли б господарі відпустили їх хоч на мить, вони одразу б знайшли кабанів або ізюбрів. Але їх привели в ліс по інше: мисливцям потрібно впіймати живу рись для зоопарку. Вони вже третій день шукають слід цього відлюдкуватого звіра. Але що це за вм'ятини на снігу під старим тисом? Один з мисливців підійшов до сліду й покликав іншого.

— Рись,— прошепотів він.— Слід теплий, певно, відпочивала. Налякали ми її.

— Давай пустимо собак,— запропонував другий.

Позбувшись набридлих повідків, собаки, тицяючись носами у відбитки рисячих лап і метляючи хвостами, помчали в ліс.

Важко було рисі, яка щойно наїлася донесхочу, тікати від собак. Затримавшись біля великого вивертня, вона спробувала дати бій своїм переслідувачам, але пси виявилися дужими й напористими. Вони мало не повалили її. Не вгамували їх і болючі удари широких рисячих лап із випущеними пазурами. Із закривавленими мордами продовжували вони нападати на свого ворога, силкуючись вчепитися в нього іклами й сповнюючи ліс хрипким гавкотом.

Щодуху поспішали мисливці на лижах до місця сутички, але не встигли. Вирвавшись од собак, рись великими стрибками помчала косогором." Собаки бігли за нею по п'ятах. Вони провалювались у сніг, але були невтомні у переслідуванні. Рись зрозуміла це і, рятуючись од лютих псів, заскочила на старий дуб. Рівний гавкіт з одного місця

повідомив мисливцям, що собаки загнали звіра на дерево; тепер можна було не поспішати.

Один з мисливців, діставши з заплічної торби сокиру, вирубав довгу жердину і ніс її, як спис. Підійшовши до дерева, на якому сховалася рись, вони прив'язали собак і почали лаштуватися до ловлі звіра. Зробивши з довгої мотузки зашморг, вони приготували просторий лантух, м'які мотузки, щоб зв'язати звіра, і матерчатий ковпак йому на голову. Один з них поліз на дуб, у розгілині якого влаштувалася рись. Дістався перших гілок, він узяв у руки простягнуту товаришем із землі жердину і, приладнавши на кінець її зашморг, спробував накинути його на голову звіра.

Із сичанням і риканням рись відштовхувала від себе жердину, зісмикувала з неї зашморг, але мисливець наполегливо домагався свого. Якось рись так сильно вдарила лапою по жердині, що вибила її з рук людини. Довелося все повторювати спочатку. Втративши нарешті терпець, мисливець штовхнув звіра жердиною в живіт. Злякавшись, рись полізла вище, вчепилася в стовбур усіма чотирма лапами. Не втрачаючи й хвилини, мисливець піднявся за нею і спритно накинув їй на голову мотузяний зашморг. Після цього він кинув на землю жердину.

— Затягуй! — гукнув він товаришеві, який стояв на землі, і той смикнув на себе мотузку.

Пересвідчившись, що зашморг міцно охопив шию звіра, мисливець зліз з дерева.

— Тепер тягнімо! — скомандував він.

Нелегко було відірвати рись од шерехатої кори дерева, стягти її на землю. Чинячи відчайдушний опір, вона не хотіла розтискати своїх чіпких світлих пазурів, але мотузка врізалася їй у шию, тягла вниз. Задихаючись, рись почала повільно сповзати, погрожуючи людям і

собакам вишкіреними іклами. З якою ненавистю сипалися жовті іскри з її розширених чорних зіниць! Скільки в них було люті до людей і до собак!

Ще ривок — і звір впав у сніг. Миттю на нього накинули фуфайку, притисли до землі. Мисливці швидко зв'язали рисячі лапи, спритно наділи їй на голову ковпак і вкинули полонянку в лантух. Шалено калатало серце в грудях звіра. Та не було ні сил, ні змоги чинити опір. Людина була дужча за неї, і звір мусив скоритися їй.

[1] Камус — шматки шкіри з ніг оленя, зайця, песця.